

Освіта України на шляху до Болонського процесу

Говорити про необхідність реформ в Україні стало останнім часом навіть модно, незважаючи на те, що випускники вузів “радянського типу”, особливо технічних спеціальностей, відрізнялися досить високим рівнем; наших спеціалістів завжди високо цінували навіть закордоном. Що ж вказує на необхідність освітніх реформ, на які підуть дефіцитні бюджетні кошти?

Безумовно, це процес об'єднання Європи, його поширення на схід і прибалтійські країни. XXI століття характеризується розвитком глобалізації та інтеграції у сферах економіки та бізнесу. Перед вищою освітою постали нові завдання — підготовка професійних кадрів, які зможуть ефективно працювати в умовах глобального ринку. А тому велика увага приділяється формуванню єдиного світового освітнього простору через зближення підходів різних країн до організації освіти і процесів навчання своїх громадян, а також через визнання документів про освіту країнами світу.

Згідно з планом міністерства освіти, Україна приєдналася до Болонського процесу в травні 2005 року на саміті в Бергені (Норвегія). Цій факт в українському суспільстві сприйняли по-різному — політики захоплювалися, освітянські чиновники тут же зашурхотіли методичними рекомендаціями, керівники вузів вишикувалися в чергу до міністерських кабінетів, викладачі здмухнули порох з навчального посібника «Вища освіта України й Болонський процес», а студенти навперейби засипали питаннями: «На лекції тепер ходити необов'язково? А екзамени скасують? І сесій не буде?..» Не дивно, що запитань поки більше, ніж відповідей. Адже Україна лише стала на шлях до європейського освітнього простору... Звичайно, впровадження принципів Болонської хартії в життя відбуватиметься поступово. І бажано, з урахуванням плюсів та мінусів “нашої” та європейської систем освіти.

Серед перешкод, які стоять на шляху до уніфікації вищої освіти, професіонали відзначають такі:

— величезний обсяг науково-методичної роботи: визначення змістових модулів з усіх дисциплін і структурування навчального матеріалу, яке має враховувати ще й психолого-педагогічні засади засвоєння знань студентом;

— неготовність студента до більш самостійної роботи, яка лише скеровується викладачем; так само недостатня готовність викладачів підходити до студентів індивідуально, формулювати особисті цілі, перелік робіт, рекомендувати літературу;

— університетські модулі та кредити поки що не враховують (у повному обсязі) те, що середня освіта в Україні значно відрізняється від європейської. Це треба мати на увазі при взаємозв'язанні дипломів про вищу освіту, яке передбачає приблизно однакову якість знань за кількісними і сутнісними показниками. Отже, середня освіта в Україні також потребуватиме реформ, особливо у сфері профільного навчання.

— окрема розмова стосується збільшення ваги самостійної роботи студента: уряду треба переглянути згідно із західними канонами, поглиблення спеціалізації та збільшення ваги не аудиторних занять, а самостійної роботи. Треба здешевити літературу, яка видається в Україні, бо на голому патріотизмові купувати українські книжки ніхто не буде. Російська література значно дешевша, у 2-3 рази, і витісняє з ринку українських книговидавців.

Позитивні моменти теж мають. Наприклад, те, що багатьом нашим співвітчизникам не доведеться підтверджувати свою спеціальність. Принизливо, коли кваліфікований лікар складає кваліфікаційний іспит не з іноземної мови, а за своєю спеціальністю. Отже, взаємовизнання дипломів країнами-членами Болонського процесу є дуже важливим моментом. Перевагою цього процесу є і можливість для наших студентів стажуватися у будь-якому університеті, які знаходяться на території країн-учасниць Болонського процесу. Таким чином, багатьом ВНЗ треба вже сьогодні думати про зміцнення

міжнародних зв'язків. Це є далеко не вичерпаний перелік переваг і перешкод на шляху до уніфікації вищої освіти в Європі.

Як ще в 2004-му році відзначив доктор юридичних наук, академік Академії правових наук України Віталій Журавський, «не варто ідеалізувати Болонський процес. Він нерівномірний, суперечливий, складний. Його цілі ще дуже гіпотетичні. Як приєднання до цього процесу, так і неприєднання мають свої переваги та ризик. Утім, з урахуванням усіх «за» і «проти» для країн, які ставлять за мету економічний і суспільний розвиток і, зрештою, вступ до Європейського Союзу (ЄС), альтернативи Болонському процесові немає». А тому, звернемо увагу на **ключеві поняття цього процесу.**

Академічне навчання. Болонський процес фокусується на академічному навчанні, зокрема на виконанні системи, основаної на двох циклах. Натепер навчання для здобуття ступеня та звання включено до європейських дебатів про реформу структури систем вищої освіти. Уже 1992 року міністри освіти країн - учасниць ЄС (Бельгії, Данії, Німеччини, Франції та Нідерландів) погодилися розвивати взаємозалік та встановити існуючі системи навчання на здобуття ступеня. Конфедерація спілок ректорів ЄС запропонувала впровадити «Європейський докторат» як додатковий сертифікат та навчати докторантів за кордоном хоча б рік. Це покращить освіту молодих науковців, підтримає співпрацю європейських університетів і дослідних інститутів. Крім того, Європейська комісія подала до розгляду звіт про мобільність докторантів у контексті програм Socrates-Erasmus (так званий звіт Мітчелла).

Акредитація. Як визначено у Болонській декларації, структуру Європейського простору вищої освіти складають два цикли - студентський та післядипломний. Акредитація - центральний інструмент підтримки потрібних змін у системі європейської вищої освіти. Як і оцінювання, акредитація гарантує якість нового рівня програм (передбачене керування), а також проводить моніторинг уже існуючих (фактичне керування). Акредитацію, тобто сертифікацію рівня програми, проводять після огляду мінімальних стандартів змісту спеціалізації. Професійна значущість рівня, зв'язок та зміст загальної концепції рівня програми мають бути відзначені за обмежений період часу в структурі прозорого, формального та зовнішнього рівноправного оцінювання. Отже, рівень програми має бути оцінений після певного часу. Інструмент акредитації рівня сертифікації програм є досить новим в Європі, але швидко приймається країнами - членами Болонського процесу.

ECTS - European Communiti Course Credit Transfer System (Європейська система трансферу оцінок) - це кредитна система, яка пропонує спосіб вимірювання та порівняння навчальних досягнень і переведення їх з одного інституту до іншого. Спочатку система виникла під впливом програми Erasmus (1989-1996 рр.) та тестувалася протягом шести років як пілотна схема, де було задіяно 145 інститутів вищої освіти в усіх країнах - учасницях ЄС та ЄЕС. Із дня впровадження Інституційного контракту в програмі Socrates-Erasmus усі європейські університети можуть брати участь в ECTS. Як ефективний інструмент створення взаємозаліку та управління академічним впровадженням система ECTS підтримує європейську мобільність. (далі буде...)

За матеріалами преси України

Пропонуємо нашим читачам продовження розповіді щодо Болонського університету (початок у № 4)...

(по материалам www.polarcom.ru)

Статус Болонської юридическої школи был весьма высок. Наряду с молодежью, люди уже зрелого возраста, оставив на родине почетное положение, стремятся в Болонью, чтобы сделаться *scolarii*. Сюда для изучения права и изящных искусств отправлялись даже дети коронованных особ. Популярность школы объясняется также тем, что в недра “фельзинского храма премудрости”, как величали тогда Болонский университет, **допускались и женщины** и, что самое главное, не только к слушанию лекций, но и в качестве преподавательниц (лектрисс).

Педагогика сотрудничества в Болонском университете

Наметилась также основная черта, отличающая всю средневековую университетскую историю: **корпоративное, цеховое начало** было так сильно в те времена, что и университет, в сущности, являлся двумя объединенными цехами. Оба этих цеха, “учащихся” и “учащих”, в зависимости от нации и специальности входящих в них лиц, подразделялись на четыре нации: кампанская, тосканская, ломбардская и римская. Собрание всех студенческих корпораций под общим статутом и составило к концу XII века университет в Болонье. Университет этот, являющийся (наряду с парижским) самым старинным в Европе, уже со дня своего образования имел две особенные черты, вытекающие из самих условий его образования:

1. Это не была ассоциация профессоров (*universitas magistrorum*), власти которых исключительно должны были подчиняться ученики. Напротив, это была ассоциация *studenti (universitas scholarium)*, сама выбирающая руководителей, которым, в свою очередь, подчинялись профессора. Болонские студенты делились на две части: ультрамонтанов и цитрамонтанов, обе части участвовали в управлении университетом. Профессора выбирались студентами на определенное время, получали гонорар по условию и обязывались нигде, кроме как в Болонье, не преподавать. Находясь по статусу, таким образом, в зависимости от университета и будучи свободными лишь в руководстве занятиями студентов, они могли приобрести авторитет и влияние на слушателей исключительно своими личными качествами и педагогическими талантами.

(Продолжение следует)

ПРОМЕТЕЇВ ВОГОЇНЬ ПЕРШОГО РЕКТОРА

“Свій вуз - своїми руками”

«Запорізька державна інженерна академія - це справа життя першого ректора Юрія Михайловича Потебні. Він був її засновником, стояв у колиски зародження нового вищого навчального закладу на нашій славній запорізькій землі. Воістину: людина творча й неординарна, мудра й наполеглива. З нічого створила те, що згодом назвуть його творінням, адже він із звичайного філіалу створив інститут...», — говориться в брошюрі «Сторінки історії Запорізької державної інженерної академії». І це дійсно так.

Як це було? Звернемося до архівних фотографій, до спогадів цих наших колег, яким пощастило працювати пліч-о-пліч з Юрієм Михайловичем Потебнею.

Безумовно, величезною підтримкою для Юрія Михайловича був його організаторський досвід, який він накопичив у період навчання, та потім на посаді першого секретаря Запорізького міського ЛКСМУ, депутата міської та районної Ради народних депутатів, члена міського комітету компартії України, голови постійної комісії в справах молоді Запорізького міськвиконкому. Це була досить серйозна «школа майстерності». Окрім того, Юрій Михайлович був природженим лідером, володів надзвичайними здібностями до організаторської та адміністративно-господарчої роботи. Як пам'ятає, на початку діяльності ВНЗ власних навчальних площ не було. Не було також гуртожитку для студентів, спортивного майданчику, бази відпочинку, спортивно-оздоровчого комплексу. Все починалося на голому місці. А ці приміщення, що були виділені нашому (тоді ще) факультету, вимагали великої перебудови та ремонту. Таким чином, повторимось, ректор був примушений освоювати професію будівельника. Поряд з ним завжди були: нині покійний Яків Федорович Чельцов, постійний куратор будівництва, заступник директора ДМетІ з адміністративно-господарської частини Аркадій Дмитрович Фадєєв, інженер Лариса Анатоліївна Ященко, викладач Світлана Іванівна Платонова й інші. Як згадує професор Василь Степанович Гавриш, організація й контроль над ходом робіт з будівництва займали в Юрія Михайловича левову частину часу. Кожний свій ранок він починав з того або іншого об'єкта будівництва: чергового корпусу, гуртожитків, або їхав на острів, туди, де будувався спортивно-оздоровчий комплекс. Зрозуміло, великою підмогою директорів філії тоді були його заступники, які, можна сказати, підставляли свої плечі для допомоги. Це вже названий нами завкафедрою прикладної та будівельної механіки В. С. Гавриш, що був тоді першим заступником директора філії з навчальної та наукової праці, завкафедрою теорії металургійних процесів Петро Миколайович Острик, декан денного факультету Михайло Федотович Хабров, пізніше й Геннадій Олександрович Молотков (проректор з навчальної роботи).

Не можна скидати з рахунків і частку участі в організації будівництва секретарів партійних організацій та партбюро. Крім викладачів і співробітників під час будівництва об'єктів вузу сформувалася й група студентів, які своєю працею, активністю, дисциплінованістю й особистим прикладом сприяли ефективному ходу робіт. Це Саша Листопад (нагороджений медаллю “За трудову доблесть”), Сашко Фурсенко, Володя Падалка, Сашко Козуб, Ліда Солодовник, Валя Перова, Сашко Пупцев, Женя Кабанов, Толя Казачук, Сашко Маказан і ін. Ніякої робочої сили не було, професійними будівельниками були митецькі майстри - муляри, штукатури, у яких і вчилися наш хлопці.

Приблизно в 60-70-ті роки, згадує Василь Степанович, учні-члени студентських будзагонів (СБЗ) були переведені

на вечірню форму навчання, удень вони трудилися на будівництві, а ввечері вчилися. Це був справжній подвиг з їхнього боку.

У 1965 році кипіла робота на будівельному майданчику, де велось будівництво нового навчального корпусу. Велось оновлення головного входу до інституту з боку вул. Трегубенка. Воно стало справжнім святом. (На фото знизу праворуч - момент зняття будівельних лісів з фасаду корпусу). Будівництво спортивно-оздоровчого комплексу на Хортиці було насправді «ударним». Будівельний загін жив та працював “від світанку до заходу”. Усі події були відображені на стенді спортивно-трудового табору.

Дуже цікава подробиця “острівного життя” - це телефон з підписом “Зв'язок з Великою землею”, що був встановлений на каменях. Так студенти-будівельники могли зв'язатися з рідними та близькими...

Тричі ставав ЗІ переможцем міжвузівського конкурсу будівельних загонів. А у 81-му одержав прапор Мінвузу СРСР, ЦК ВЛКСМ, ЦК профспілок працівників освіти як “Лучший студенческий отряд - победитель смотря-конкурса на строительстве” на вічне зберігання.

Перший ректор залишив нам щедрий спадок - сучасний навчальний заклад, наслідок його величезної роботи, таланту керівника. Від нашої спроможності цінувати працю попередників, від наших дружних зусиль залежить майбутнє процвітання ЗДІА.

